

EN SMARTPHONE UTAN APPAR: VARFÖR VI BEHÖVER EN INDUSTRISTRATEGI FÖR TJÄNSTER

För den 6:e UNI Europa-Konferensen
Belfast, 25-27 mars 2025

EN SMARTPHONE UTAN APPAR: VARFÖR VI BEHÖVER EN INDUSTRISTRATEGI FÖR TJÄNSTER

*“Den europeiska unionen finns till för att säkerställa att Europas grundläggande värderingar alltid upprätthålls: demokrati, frihet, fred, rättvisa och välbefinnande i en hållbar miljö. Om Europa inte längre kan leverera dessa värden till sina medborgare kommer det att ha förlorat sitt existensberättigande. Den här rapporten handlar därför inte bara om konkurrenskraft - den handlar om vår framtid och det gemensamma åtagande som vi behöver för att ta tillbaka den.”
(Mario Draghi, anförande i Europaparlamentet den 17 september 2024).*

När Mario Draghi presenterade sin [rapport](#) *The future of European competitiveness* [Framtiden för den europeiska konkurrenskraften] för Europaparlamentet var hans budskap tydligt: **den europeiska unionen kommer antingen att upprätthålla sina kärnvärden eller så kommer den att upphöra att existera**. Rapporten fokuserade främst (men inte uteslutande) på frågan om konkurrenskraft och behovet av en stark politik som är inriktad på ett ambitiöst investeringsprogram.

Draghi föreslår därmed en imponerande lista över politiska initiativ som behöver komma till stånd. **Intressant nog är den privata tjänstesektorn knappt representerad**, utan fokus ligger på tillverkningsindustrin och andra industrisektorer.

Privata tjänster står dock för den största andelen av sysselsättningen i Europa och bidrar också i hög grad till industriproduktionen. **En industristrategi för Europa kan inte enbart fokusera på tillverkningsindustrin**. Den behöver istället vara bred och innehålla ett särskilt fokus på tjänster.

EU borde därför utforma en övergripande EU-politik för tjänster som lyfter fram investeringar i infrastrukturer för tjänster, befrämjar kollektivförhandlingar genom offentlig upphandling, driver igenom sociala villkor i offentlig finansiering och främjar branschavtal för att säkerställa rättvisa löner och arbetsvillkor. Genom att lyfta fram tjänster av allmänintresse och ta itu med svartarbete kan EU i hög grad skapa en hållbar och inkluderande tjänsteekonomi.

EN SMARTPHONE UTAN APPAR

Alternativet skulle vara som att producera smartphones men glömma bort apparna.

1. Tjänstesektorns betydelse

Behovet av att inkludera tjänster i arbetsmarknadspolitiken grundar sig å ena sidan på deras kvantitativa betydelse i den europeiska ekonomin. Tjänsterna¹ är faktiskt **ryggraden i våra europeiska samhällen**, både när det gäller sysselsättning och det mervärde som de tillför våra ekonomier.

När det gäller **sysselsättning**, var mer än **vartannat** (57 %) jobb i EU 2022 inom tjänstesektorn. Denna andel har ökat stadigt under åren. Under 2008 var denna siffra cirka 53 %. Tjänsternas betydelse som helhet förväntas därför fortsätta att öka. En del enskilda tjänstesektorer står ensamma för mer än vart tionde jobb i EU, t.ex. detaljhandel, vård och socialt arbete. [Prognoser](#) visar dessutom att denna trend kommer att fortsätta.

Detsamma gäller **mervärdet** för EU:s ekonomi. Mer än 60 % av det totala mervärde som genereras av EU:s ekonomi 2022 genereras av privata tjänster. Även denna andel har ökat stadigt under åren. År 2000 var denna siffra 57,5 % och 2022 steg den till 60,9 %. Av det totala mervärdet stod enbart handels- och finanssektorn för en tiondel av detta i EU:s ekonomi 2022.

Även när det gäller **exportvärdet** blir tjänstesektorerna allt viktigare. Eurostat uppskattar att exporten av intermediära tjänster² till länder utanför EU har ökat med mer än 50 procentenheter sedan 2017, medan exporten av slutliga tjänster har ökat med 15 procentenheter.

Tjänstesektorns betydelse synliggjordes under covid-19-pandemin. Anställda inom detaljhandel, post och logistik, vård och städning med flera sågs som **nödvändiga** för att våra samhällen ska fungera. Som en följd av detta är det viktigt att investera i robusta tjänstesektorer ur ett resiliensperspektiv.

¹ För statistiken nedan definierades tjänstesektorerna i stort sett som NACE G-N och Q-U

² Intermediära tjänster är tjänster som fungerar som ingångar till andra ekonomiska aktiviteter. Exempel på detta är många ICTS-tjänster eller logistiktjänster som inte används som en slutlig konsumtionstjänst.

EN SMARTPHONE UTAN APPAR

Med tanke på storleken på sysselsättningen inom tjänstesektorn är dessutom **arbetskvalitet** (och lön) inom tjänstesektorn en viktig bestämningsfaktor för **ojämlikhet** i Europa. Om arbetsvillkoren inom tjänstesektorn försämrats kommer den breda arbetar- och medelklassen i Europa att urholkas och ojämlikheten kommer att öka ännu mer.

En sista viktig punkt: Många arbetsmarknadspolitiska texter fokuserar enbart på tillverkningsindustrin, men i dagens ekonomiska verklighet är industri och tjänster starkt sammanflätade. Ett exempel på det är att 38 % av mervärdet inom tillverkningsindustrin är direkt drivet av [tjänster](#).

2. En tjänstepolitik är social

Med tanke på tjänstebranschernas kvantitativa betydelse i den europeiska ekonomin bör de också ingå i arbetsmarknadspolitiken. Samtidigt måste industripolitik för tjänster skilja sig kvalitativt från liknande politik inom andra branschen på grund av tjänstesektorns särdrag.

Först och främst bör man notera att tjänstesektorerna är mycket heterogena när det gäller industriell dynamik, drivkrafter för produktivitet, innovation och arbetsvillkor. Ett exempel är finanssektorn som är starkt beroende av teknisk infrastruktur och regelverk, medan IKT-tjänster prioriterar snabb innovation och anpassningsförmåga. Sektorer som detaljhandel, städning och säkerhet är däremot mer arbetsintensiva och omfattar ofta lågkvalificerade befattningar. Denna mångfald kräver skräddarsydda politiska strategier som tar hänsyn till varje delsektors specifika behov och utmaningar.

Med detta sagt har många av tjänstesektorerna särskilda egenskaper, t.ex. en hög **arbetsintensitet**. Undersektorer som konst, underhållning, vård, städning, säkerhet, hotell och restaurang, detaljhandel, post och logistik är starkt beroende av mänsklig arbetskraft. Även inom IKT, t.ex. i kundcenter, är den mänskliga komponenten fortfarande viktig.

Denna arbetsintensitet kan leda till **otrygga arbetsförhållanden**, särskilt i lågkvalificerade jobb där en primär strategi för att öka konkurrenskraften och lönsamheten är att minska arbetskraftskostnaderna. Forskning från [Eurofound](#)

EN SMARTPHONE UTAN APPAR

visar att privata tjänstesektorer ofta står inför utmaningar som har att göra med arbets kvalitet, inklusive dålig arbetstidskvalitet, låg självständighet i arbetet och hög arbetsintensitet. Dessa problem förvärras ofta av att det inte finns några starka fackföreningar eller kollektiva förhandlingsmekanismer.

Att förbättra kvaliteten på jobben i arbetsintensiva tjänstesektorer kan öka produktiviteten mycket. Till skillnad från tillverkningsindustrin, där produktivetsvinsterna ofta är effekterna av tekniska framsteg, uppnår tjänstesektorerna ofta produktivetsförbättringar genom stegvisa innovationer, organisatoriskt lärande och utveckling av tyst kunskap. Sådana innovationer är nära kopplade till kvaliteten på jobben, eftersom gynnsamma arbetsmiljöer underlättar lärande och införande av bästa praxis. Även inom teknikdrivna undersektorer som IKT är sociala faktorer avgörande för att främja innovation och produktivitet (se UNI Europas [föredragning](#) om vitboken "digital infrastruktur").

Detta innebär att investeringar i **färdigheter, kompetenser och yrkesutbildning** är avgörande för sektorn. Med tanke på den höga arbetsintensiteten är dock kostnaden för denna utbildning betydande och företagen riskerar att förlora denna investering när de anställda lämnar företaget. Det är ett angeläget problem eftersom personalomsättningen inom tjänstesektorn är hög.

Samtidigt är **mätningen av produktiviteten** inom tjänstesektorn inte lika entydig som i andra sektorer. Inom hemtjänst eller städning ökar produktiviteten om personalen tar emot fler patienter eller städar fler kontor på kortare tid, men kvaliteten på tjänsten kommer sannolikt att försämrats, vilket leder till ytterligare kostnader i slutändan.

En effektiv arbetsmarknadspolitik för tjänstesektorn bör prioritera att ta hänsyn till sociala faktorer. Genom att skapa likvärdiga spelregler när det gäller sociala förhållanden kan man främja sund konkurrens och motverka metoder som försämrar kvaliteten på jobben. Dessutom bör politiken stödja investeringar i kompetens och utbildning genom att minska de risker som arbetsgivarna ställs inför när anställda flyttar till konkurrenter. Dessa strategier är två sidor av samma mynt, eftersom effektiv utbildning och kompetensutveckling är beroende av att det finns kvalitetsjobb.

För att tjänsterna ska vara produktiva måste Europa därför inrikta sin strategi på "**bättre, inte billigare**". Därför bör man undvika konkurrenskraftstrategier som

EN SMARTPHONE UTAN APPAR

bygger på att sänka kostnaderna och försämra arbetsvillkoren, och i stället satsa på strategier som bygger på innovation och högkvalitativa tjänster. Vår slutsats är att en **arbetsmarknadspolitik för tjänster per definition är socialpolitik**. Eftersom det ligger i tjänsters natur att de är arbetsintensiva och att produktivitetstillväxten är beroende av arbetskraft, bör man prioritera tjänster i all arbetsmarknadspolitik.

3. EU:s nuvarande politik är inte ändamålsenlig

Den europeiska tjänstepolitiken är för närvarande dessvärre **inte inriktad på** att förbättra kvaliteten i arbetet eller öka produktiviteten. Tvärtom tycks ett antal EU-politiska åtgärder **främja billigare affärsstrategier** snarare än bättre affärsstrategier. Tjänstedirektivet (2006) syftar främst till att skapa en inre marknad för tjänster. Tyvärr innebär det i praktiken även att tjänstemarknaderna öppnas upp för leverantörer som ofta använder sig av billigare arbetskraft. Denna typ av **social dumpning**, eller "kapplöpning mot botten", kan leda till lägre priser på kort sikt, men är särskilt skadlig för arbetstagare, kunder och samhället på medellång och lång sikt.

För det andra har mycket av arbetet med **kompetens** i EU ett unikt eller överdrivet fokus på aktiverings- och omskolningspolitik, samtidigt som man **blundar för arbetsvillkorens betydelse** för att behålla kvalificerad arbetskraft eller möjliggöra lärande på jobbet. Den politik som fokuserar på billigare affärsstrategier och att pressa tillbaka arbetsvillkor och löner är också en trolig orsak till arbetskraftsbrist, när arbetstagare söker sig till andra sektorer eller lämnar arbetsmarknaden helt och hållet.

För det tredje leder den allmänna företrädet för **statlig nedskärning** och en avregleringsagenda till försämrade villkor och en ökning av den informella sysselsättningen.

Följden av det blir att EU behöver förändra sin nuvarande politik för tjänstesektorn i riktning mot en mer positiv, proaktiv och konstruktiv politik som stimulerar kvalitetsjobb och löner som återspeglar dessa jobs betydelse för samhället.

4. Konturerna av en tjänstepolitik på EU-nivå

För att stödja den ekonomiska tillväxten och den sociala välfärden är det helt avgörande att man utvecklar en tjänstepolitik på EU-nivå som fokuserar på att skapa bra jobb för högre produktivitet. Man kan uppnå detta genom en övergripande strategi som omfattar alla branschen och som fokuserar på följande nyckelåtgärder:

- **Investeringar i tjänster** är nödvändiga för att bana väg för den stora omstrukturering som tjänstesektorn står inför. Europa måste bygga upp en hållbar, framtidsinriktad infrastruktur för tjänster med ett tydligt socialt perspektiv. Vi behöver ett EU-investeringsprogram som har fokus på modern infrastruktur för tjänster som skapar kvalitetsjobb och främjar en generell löneökning i Europa, särskilt för anställda inom tjänstesektorn. Investeringarna i tjänstesektorerna måste stå i proportion till deras storlek i ekonomin och på arbetsmarknaden.
- Implementeringen av **branschavtal** kan skapa samma förutsättningar för tjänsteleverantörer och sörja för rättvisa löner och arbetsvillkor. Denna metod gynnar goda affärsstrategier där företagen konkurrerar med kvalitet, innovation och kvalificerad arbetskraft snarare än att tävla om vem som kan lägga sig lägst när det gäller löner och standarder. I tjänstesektorerna, med många små och medelstora företag, är denna metod ännu viktigare eftersom det är svårt att samordna och genomföra förhandlingar på företagsnivå med många små och medelstora företag. Det är också mer sannolikt att små företag tvingas ta till sämre affärsstrategier utan branschförhandlingar. Med tanke på den snabba förändringstakten nu när AI har blivit en del av vardagen är kollektivavtalsförhandling ett bättre verktyg för snabba reaktioner än lagstiftning.
- **Ambitiösa sociala kriterier för offentliga utgifter** bör uppmuntra myndigheter att föregå med gott exempel när det gäller ansvarsfulla anställningsformer. Detta innebär att det måste finnas ambitiösa sociala

EN SMARTPHONE UTAN APPAR

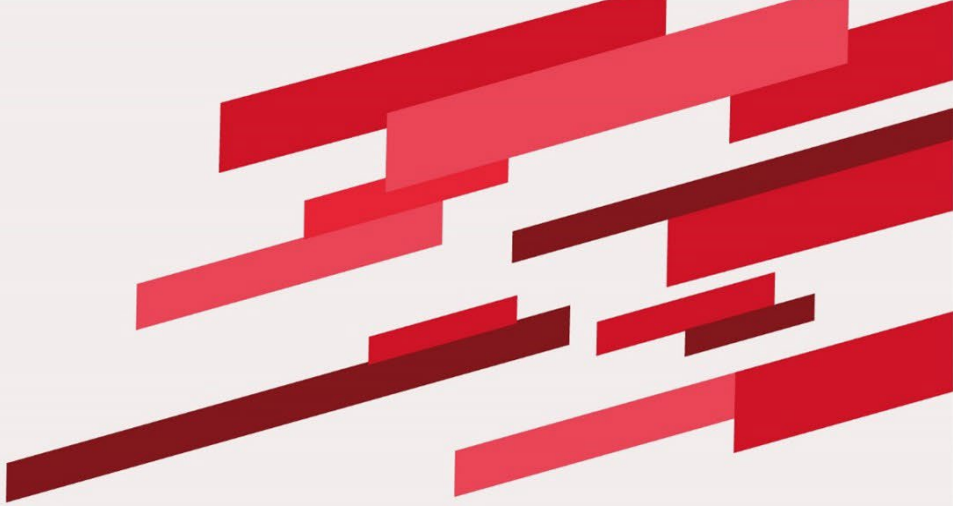
kriterier i offentlig upphandlingar av tjänster, och det kommer att uppmuntra tjänsteleverantörerna att prioritera rättvisa löner, anständiga arbetsvillkor och social inkludering. Genom att främja bästa praxis för arbetsnormer genom offentlig upphandling kan EU driva fram positiva förändringar inom tjänstesektorn och andra sektorer.

- Utöver offentlig upphandling bör "**sociala villkor**" ingå i alla former av offentlig finansiering och stöd till företag. Dessa villkor bör inriktas på att gynna arbeten av god kvalitet och kollektiva förhandlingar, full respekt för arbetstagarnas och fackföreningarnas rättigheter, rättvisa löner, anställningstrygghet och socialt skydd, kostnadsfri utbildning under arbetstid, goda arbetsvillkor, arbetsmiljö, balans mellan arbete och privatliv, jämställdhet och icke-diskriminering.
- **Ta itu med svartarbete:** Forskning från [Eurobarometern](#) om fenomenet svartarbete har visat att det finns en stor efterfrågan på och ett stort utbud av svartarbete i EU, bland annat inom tjänstesektorer som vård, städning och hotell- och restaurangbranschen. Svartarbete sätter press på kvaliteten på jobben i sektorn. Det är av avgörande betydelse att man implementerar branschspecifika offentliga strategier för att ta itu med informellt arbete för att säkerställa rättvisa arbetsvillkor och skydda arbetstagarnas rättigheter. I länder som Belgien, Italien, Spanien och Sverige finns exempel på effektiva metoder för att **formalisera anställningar** inom hushållstjänster. Genom att ge incitament och stöd till hushållen att formellt anställa hushållsarbetare bidrar den typen av policyer till att minska den informella sysselsättningen och förbättra socialförsäkringstäckningen.
- **Främjande av "tjänster av allmänt intresse" (SGI).** I linje med Letta-rapporten bör EU tillhandahålla anpassade strategier för tjänster av allmänt intresse, som identifierar tillgången till tjänster och kvaliteten på sysselsättningen inom dessa tjänster. Det gäller ett brett spektrum av tjänstesektorer som transport-, post- och logistiktjänster, vård, finansiella tjänster, detaljhandel och digital kommunikation. I dessa fall får EU:s politik inte baseras på obetänksam avreglering och marknadsöppning. Den allmänna tillgången till tjänsterna måste säkerställas med lämpligt

EN SMARTPHONE UTAN APPAR

ekonomiskt stöd, tillsammans med en handlingsplan för tjänster av allmänt intresse.

Det går knappast att överskatta hur betydelsefulla tjänster är för den europeiska ekonomin. Eftersom tjänstesektorn står för 57 % av all sysselsättning och över 60% av mervärdet i BNP inom EU är den en hörnsten för den ekonomiska stabiliteten och tillväxten. Trots tjänsternas omfattning och betydelse förbises de ofta i EU:s nuvarande arbetsmarknadspolitik, som i stället nästan uteslutande fokuserar på tillverkningsindustrin. Det är som att skaffa en smartphone men glömma bort apparna. EU måste därför utforma en stabil arbetsmarknadspolitik där privata tjänster har en tydlig plats.

40 Rue Joseph II
1000 Brussels, Belgium
+32 2 234 5656
communications@uniglobalunion.org
www.uni-europa.org

